

به نام خدا

وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

(ایرانداک)

خلاصه گزارش طرح پژوهشی سازمانی

عنوان طرح پژوهشی

بررسی و مصورسازی مقالات پژوهشی محققان ایرانی در حوزه کووید-۱۹ و ارزیابی میزان تأثیرگذاری آنها با رویکرد علم سنجی و دگر سنجی

تاریخ شروع طرح پژوهشی	۱۴۰۰/۸/۲۴	تاریخ پایان طرح پژوهشی	۱۴۰۱/۱۰/۱۱
-----------------------	-----------	------------------------	------------

نام و نام خانوادگی مجری طرح پژوهشی	مهری صدیقی
------------------------------------	------------

نام و نام خانوادگی همکاران طرح پژوهشی	
---------------------------------------	--

درباره طرح پژوهشی

این پژوهش با هدف اصلی بررسی و مصورسازی مقالات پژوهشی محققان ایرانی در حوزه موضوعی کووید-۱۹ و ارزیابی میزان تأثیرگذاری آنها و با بهره‌گیری از دو رویکرد علم سنجی و دگر سنجی انجام شده است. با توجه به اینکه همزمان با شیوع پاندمی ویروس کرونا، طیف گسترده‌ای از پژوهش‌های علمی در سراسر جهان در این حوزه صورت گرفته و منتشر شده است، لذا شناسایی حوزه‌های اصلی تمرکز این پژوهش‌ها با استفاده از روش‌های علم سنجی می‌تواند ضمن شناسایی وضع موجود پژوهش‌های کووید-۱۹ در شناسایی نقاط مغفول مانده و در نتیجه جهت‌دهی به پژوهش‌های مورد نیاز آتی موثر باشد. همچنین تعیین میزان تأثیرگذاری تولیدات علمی با موضوع کووید-۱۹ و میزان حضور آنها در شبکه‌های اجتماعی که در این پژوهش بررسی شده است، می‌تواند اطلاعات ارزشمندی را در اختیار پژوهشگران، مدیران و سیاست‌گذاران حوزه سلامت قرار دهد تا ضمن آگاهی از وضعیت موجود، تصمیم‌ها و سیاست‌های لازم را در جهت آگاه‌سازی بیشتر به جامعه و نهایتاً ارتقای حوزه بهداشت و سلامت اتخاذ نمایند.

روش پژوهش

در این پژوهش، در گام اول با استفاده از روش‌های مختلف علم سنجی و تحلیل هم‌رخدادی واژگان، به مصورسازی و بررسی روند این مقالات پرداخته شده است. بدین منظور پس از استخراج تمامی مقالات این پژوهشگران در حوزه موضوعی فوق از پایگاه

اسکوپوس، برای تحلیل داده‌ها و بررسی روند مقالات پژوهشی منتشرشده (در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا زمان گردآوری داده‌ها)، از روش‌های علم‌سنجی و از اطلاعات بخش توصیفی اسکوپوس استفاده شد. کاوش مقالات در تاریخ ۲۶ ژانویه ۲۰۲۲ انجام گرفت. در این تاریخ از مجموع ۱۷۹۲۹۰ مقاله بازیابی شده در سطح بین‌المللی، تعداد ۳۹۳۱ مقاله متعلق به پژوهشگران ایرانی بوده است. به منظور خوشه‌بندی و مصورسازی موضوعات حوزه کووید-۱۹ از روش تحلیل هم‌رخدادی واژگان و از نرم‌افزار واس‌ویور بهره گرفته شد. در گام دوم این پژوهش با بهره‌گیری از رویکرد دگرسنجی و اطلاعات برخی از مهم‌ترین پایگاه‌های ارائه‌دهنده خدمات دگرسنجی از قبیل آلت‌متریکس اکسپلورر و پلام‌آنالیتیکس میزان حضور مقالات پژوهشگران ایرانی با موضوع کووید-۱۹ در رسانه‌های اجتماعی مختلف و نیز میزان اثرگذاری این پژوهش‌ها مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفت.

یافته‌های طرح پژوهشی

نقشه هم‌رخدادی واژگان در حوزه موضوعی کووید-۱۹، سیزده خوشه را مشخص نمود. بزرگ‌ترین خوشه در نقشه هم‌واژگانی ترسیم‌شده با موضوع «ابعاد و آسیب‌های روانشناختی کووید-۱۹» و از ۳۷ مفهوم تشکیل شده است. این خوشه عمدتاً به مواردی همچون «اضطراب»، «افسردگی»، «استرس» و «سلامت روان» می‌پردازد. خوشه‌های مهم دیگر عبارتند از: «عوامل مرتبط با شدت بیماری»، «ساختار ویروس»، «سندرم دیسترس تنفسی حاد»، «مفاهیم پایه کووید-۱۹»، «پیشگیری و واکسیناسیون»، «روش‌های تشخیص بیماری»، «پروتکل‌های بهداشتی»، «کووید-۱۹ و کودکان» و چند خوشه کوچک‌تر دیگر با سهم کمتر از پنج درصد. میزان حضور مقالات پژوهشگران ایرانی با موضوع کووید-۱۹ در رسانه‌های اجتماعی مختلف نزدیک به ۵۳ درصد از مجموع مقالات بازیابی شده را تشکیل می‌دهد. مهم‌ترین رسانه‌های اجتماعی منتشرکننده مقالات پژوهشگران ایرانی در حوزه کووید-۱۹ به ترتیب عبارتند از: مندلی، توئیتر و فیس‌بوک. نتایج اطلاعات استخراج شده با استفاده از ابزار پلام‌آنالیتیکس نشان داد حداکثر میزان فراوانی سنجه‌ها به پارامتر شمار خوانندگان که زیرمجموعه شاخص دریافت است، تعلق دارد. بررسی اثرگذارترین مقالات پژوهشگران ایرانی در حوزه کووید-۱۹ با بیشترین نمره آلت‌متریک نشان داد که پژوهش‌هایی با موضوعات: تأثیر ژنتیک بر خطر ابتلا به بیماری شدید کووید-۱۹، بررسی تأثیر داروهای ضد ویروسی بر این بیماران، بررسی نقش ویتامین D در کاهش شدت عوارض و مرگ و میر این بیماران و بررسی تأثیر برخی عوارض نادر بعد از واکسیناسیون علیه کووید-۱۹ به ترتیب بیشترین توجهات را به خود جلب نموده‌اند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد در واقع موضوعاتی که طی یکی دو سال اخیر توسط پزشکان، پژوهشگران و حتی عامه مردم مورد توجه بوده در رسانه‌های اجتماعی نیز بیشترین حضور را داشته‌اند. موضوعی که نشان از ارتباط مستقیم اشاعه برون‌دادهای پزشکی حوزه سلامت در رسانه‌های اجتماعی با افزایش آگاهی و سطح سلامت جامعه دارد. نتایج این پژوهش، برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در سازمان‌های پژوهشی و پزشکی در جهت شناسایی موضوعاتی که کمتر مورد توجه پژوهشگران بوده و همچنین تدوین اولویت‌ها و نیازمندیهای پژوهشی جدید این حوزه می‌تواند مفید واقع گردد.

برای مطالعات آتی پیشنهاد می‌شود برون‌دادهای علمی پژوهشگران ایرانی در حوزه موضوعی کووید-۱۹ با بکارگیری سایر تحلیل‌های کتابشناختی از قبیل: تحلیل استادی، تحلیل هم‌نویسندگی و تحلیل محتوا مورد مطالعه و بررسی قرار گیرند. همچنین تحلیل محتوای کامنت‌های کاربران ایرانی در شبکه‌های اجتماعی در حوزه موضوعی کووید-۱۹ با استفاده از نرم‌افزارهای تحلیل احساسات می‌تواند در کنار نتایج این پژوهش، اطلاعات ارزشمندی درباره میزان تأثیرگذاری پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه و سلامت روانی جامعه

در اختیار پژوهشگران و سیاست‌گذاران حوزه سلامت کشور قرار دهد.